

Informasjonspakke til møtet i Europautvalget onsdag 30. november 2016

Det vises til innkalling til møte i Europautvalget, sendt 23. november 2016. Fra regjeringen møter næringsminister Monica Mæland og EØS- og EU-minister Elisabeth Vik Aspaker. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) har utarbeidet nedenstående bakgrunnsinformasjon knyttet til sakene på dagsordenen og andre saker som kan være aktuelle i EU/EØS-sammenheng.

Næringsminister Mæland vil redegjøre for:

- Norges handelspolitiske forhold til Storbritannia

Andre aktuelle saker på næringslivsområdet:

- Satellitt- og romfartssamarbeid med EU
- Handel, TTIP, og ny NUPI-rapport
- Prosedyreforordningen – hva er status?

EØS- og EU-minister Vik Aspaker vil redegjøre for:

- EØS rådsmøte
- EUs personvernforordning
- EUs utsendingsdirektiv
- Den europeiske plattformen for samarbeid mot svart arbeid

Andre aktuelle saker:

- EØS-midlene: Samarbeidsavtale med Slovakia
- Artikkel 19-forhandlingene
- Vinterpakke om energiunionen
- Maltas formannskapsprioriteringer

Utvalgte rettsakter:

- Viderebruk av informasjon fra offentlig sektor
- Eurovignetdirektivet

Næringsministeren vil redegjøre for:

Forrige gang statsråd Mæland var i Europautvalget var i mars 2015. Da redegjorde hun for saker på konkurransefeltet, regler og standarder for klasseselskap, og regler for kontroll med foretakssammenslutninger. For en oversikt over disse sakene, [se informasjonspakken fra det møtet](#). I dette møtet (30. november 2016) skal næringsministeren redegjøre for:

Norges handelspolitiske forhold til Storbritannia

En norsk-britisk dialog om fremtidige handelsforhold

«Vi har etablert en dialog der vi kan diskutere vårt fremtidige handelsforhold og hvordan vi kan styrke de allerede sterke båndene mellom våre land», sa Storbritannias minister for handelspolitikk, Lord Price, da [han møtte næringsminister Mæland i Oslo 15. november](#). De to ble på møtet enige om å opprette en dialog mellom Norge og Storbritannia på embetsnivå, for å bedre forståelsen av fremtidige handelspolitiske interesser. Det første dialogmøtet skal holdes i Oslo i desember.

Siden Storbritannia så langt har avvist en EFTA/EØS-tilknytningsmodell post-brexit, blir det ekstra viktig for Norge å ha gode bilaterale løsninger med Storbritannia når landet forlater EU/EØS (og dermed det indre marked). Den britiske regjeringen har i møter med den norske regjeringen støttet dette. Boris Johnson skal under et møte med utenriksminister Brende ha [tatt til ordet for en enda dypere og sterkere relasjon](#) mellom Norge og Storbritannia.

I et møte mellom Liam Fox og næringsminister Mæland i september 2016 skal Storbritannia ha bedt om tettere dialog. [Mæland uttalte \(og svarte Fox i brevform\) at regjeringen var åpen for dette](#). Møtet med Lord Price 15. november var en oppfølging av dette. De to diskuterte hvordan Norge og Storbritannia kan jobbe for at handelsforbindelsene og næringssamarbeidet videreføres etter brexit. «Lord Price og jeg har blitt enige om å jobbe for å ivareta våre nære handelsrelasjoner de kommende årene», sa Mæland etter møtet. I september var Mæland samtidig tydelig på at dialogen med Storbritannia må respektere EØS-avtalens rammer: «Vi er fleksible med tanke på en slik dialog innenfor rammeverket av våre respektive forpliktelser».

Næringsdepartementet understreker viktigheten av handelen med Storbritannia. Landet er Norges viktigste handelspartner, og Norge er Storbritannias viktigste leverandør av energi. Handelen mellom Norge og Storbritannia var i 2015 verdt rundt 300 milliarder kroner. Se [mer detaljert informasjon](#) i pressemeldingen etter møtet i september.

Utenriksdepartementet har [etablert en intern arbeidsgruppe](#) på embetsnivå for å følge Brexit-forhandlingene og kartlegge hvordan disse vil berøre norske interesser. Gruppen skal gi innspill til regjeringen på hvordan disse interessene best kan ivaretas. En lignende arbeidsgruppe er også etablert i de andre EFTA-landene. På [europautvalgsmøtet 26. oktober](#) sa Vik Aspaker at «vi har kommet så langt her hjemme at vi snart vil være ferdig med en første foreløpig rapport om norske interesser og handelspolitiske forhold knyttet til Storbritannia».

På EFTA-ministermøtet i Bern i juni (rett etter folkeavstemningen i UK) var linjen fra alle fire EFTA-ministrene at det viktigste nå var å være godt forberedt den dagen UK forlater EU/EØS, men at det var for tidlig å si hvilken modell som eventuelt ville være best egnet til å videreføre handelsrelasjonene med Storbritannia. På [ministermøtet forrige uke \(21. november\)](#) var også brexit et hovedtema, inkludert i møtet med EFTA-parlamentarikerkomiteen. Ministrene understreket behovet for stabilitet og forutsigbarhet i overgangen til et nytt juridisk rammeverk for handelsrelasjonene med Storbritannia. De understreket også viktigheten av å holde tett kontakt seg i mellom etter hvert som Storbritannias utmeldingsforhandlinger kommer i gang. [Næringsminister Mæland uttalte](#) i forbindelse med møtet at «Det beste for Norge er en «soft brexit», altså at Storbritannia blir så nært knyttet til det indre marked som mulig».

Exit-forhandlinger og eventuelle overgangsordninger; betydningen for EØS og Norge

Når Storbritannia neste år starter sine exit-forhandlinger med EU, vil det være viktig for Norge å følge disse tett. I møtet med EFTA-parlamentarikerne i etterkant av EØS-rådet 15. november, var EØS/EFTA-ministrene samstemte om dette. De sa at EU-siden i EØS-rådet hadde vist full forståelse for at EØS/EFTA-landene i denne prosessen ikke var vanlige tredjeland, og hadde vært åpen for tett dialog med EØS/EFTA-landene underveis. Statsråd Vik Aspaker informerte parlamentarikerne om at hun hadde hatt møte med [Europakommisjonens sjefsforhandler, Michel Barnier](#), og ville motta ham igjen i Oslo i januar. For Liechtenstein var det i følge deres utenriksminister en viktig prioritering fremover at EØS/EFTA-landene ble konsultert av EU under exit-forhandlingene.

På europautvalgsmøtene [20. september](#) og [26. oktober](#), og under EU/EØS-debatten 10. november, minnet Svein Roald Hansen (A) om at Storbritannia også må forhandle seg ut av EØS (med referanse til artikkel 127 EØS), ikke bare EU. Han oppfordret regjeringen til å ta kontakt med Europakommisjonen for å finne en samarbeidsform for disse forhandlingene som sikrer parallellitet mellom en EU- og EØS-exit, og som sikrer at EØS/EFTA-landene får del i forhandlingene. I følge artikkel 127 EØS kan en avtalepart trekke seg fra EØS-avtalen ved å gi 12 måneders skriftlig varsel. Rett etter skal de andre avtalepartene "sammenkalle til en diplomatisk konferanse for å vurdere de endringer det måtte være nødvendig å gjøre i avtalen". Spørsmålet er *når* Storbritannia eventuelt vil utløse artikkel 127 EØS?

Den irske EU-ministeren Dara Murphy uttalte i oktober at [Norge burde med](#) i samtaler og møter når brexit-forhandlingene starter. Han begrunnet dette med at Norge bidro til EUs budsjett, var en del av det indre marked, fulgte EUs regler, og ville bli påvirket av brexit. Statsråd Vik Aspaker skal ha [møter med Murphy](#) i Dublin 5. desember.

Brexit-minister David Davies sa i Underhuset i oktober at Storbritannia ville falle utfor et stup hvis landet forlot EU uten en ny handelsavtale. Han insisterte på at Storbritannia måtte, og ville forhandle om en ny avtale med EU parallelt med exit-forhandlingene.

Artikkel 50 sier ikke noe om parallelle forhandlinger som sådant, men åpner i punkt to for at EU, når de forhandler en exit-avtale, tar i betraktning rammeverket for fremtidige relasjoner. Sentrale EU-politikere har allikevel [avvist en parallell prosess](#), og har insistert på to etterfølgende spor (først exit, så forhandlinger om en fremtidig avtale). Handelskommissær Cecilia Malmström sa i juli at [Storbritannia i perioden mellom de to måtte basere seg på WTO-regelverket](#).

Mange snakker nå allikevel om behovet for en interim-avtale, for å [sikre Storbritannia overgangsordninger](#) før en ny avtale er på plass. [Therese May snakket selv om behovet](#) for dette under et møte med britisk næringsliv 21. november.

[EØS-avtalen, tilknytning til denne, eller en lignende avtale, nevnes av noen som en mulig overgangsordning](#). Dette vil naturlig nok ha direkte konsekvenser for Norge og de andre EØS/EFTA-landene. Spørsmålet er allikevel om EØS-medlemskap vil være akseptabelt for Storbritannia, både midlertidig eller permanent, siden det fremdeles vil involvere de fire friheter og underleggelse av EFTA-domstolen?

Noen vil kanskje også peke på at en viss tilknytning EFTA- eller Vaduz-konvensjonen vil kunne være en alternativ overgangsordning i forholdet mellom Storbritannia og EFTA. Vaduz-konvensjonen trådte i kraft i 2002, og oppdaterte den opprinnelige EFTA-konvensjonen (Stockholm-konvensjonen) fra 1960. Den opprinnelige konvensjonen omfattet kun fri handel av varer mellom EFTA-landene, mens den reviderte Vaduz-konvensjonen inkluderer rettigheter og forpliktelser som er introdusert i forholdet mellom EØS/EFTA-landene og EU (EØS-avtalen) og mellom Sveits og EU (bilaterale avtaler), blant annet fri bevegelse av personer og tjenester.

I møtet med EFTA-parlamentarikerne etter EØS-rådet 15. november understreket statsråd Vik Aspaker at forhandlinger mellom EU og Storbritannia om eventuelle overgangsordninger også måtte involvere EØS/EFTA-landene.

Utviklingen i Storbritannia

En domstol i London har erklært at den britiske [regjeringen ikke kan iverksette artikkel 50](#) uten støtte fra det britiske parlamentet. Regjeringen har anket saken til høyesterett som vil høre saken i desember. Statsminister May har allikevel insistert på at [tidsrammen](#) for iverksetting av artikkel 50 (senest mars 2017 senest) skal opprettholdes.

Det knyttes stor spenning til hvordan det britiske parlamentet vil forholde seg til en eventuell debatt og votering om artikkel 50. Det største opposisjonspartiet Labour har uttalt at de [ikke vil blokkere iverksetting av artikkel 50](#) i det britiske parlamentet, men at de vil kreve at regjeringen kommer til parlamentet med en tydeligere plan for brexit-forhandlingene. De skal tidligere ha insistert på at denne planen må omfatte fortsatt adgang til det indre marked og at britiske arbeidere får beholde de rettighetene som EUs regelverk i dag sikrer dem. Et viktig spørsmål blir da om eventuell behandling i parlamentet vil påføre regjeringen krav om å forhandle om en mykere brexit enn den ellers ville ha valgt?

Den skotske regjeringen har [bedt om å bli hørt i saken](#) i høyesterett og det er forventet at den vil argumentere for at iverksetting av artikkel 50 også må ha støtte i de nasjonale parlamentene i Skottland, Wales og Nord-Irland. Skottland foretar også nå et omfattende analysearbeid rundt muligheten for å forbli i det indre marked skulle Storbritannias exit medføre en exit også fra dette markedet. De har blant annet sett på hvordan EØS-avtalen fungerer. Det skotske parlamentet holdt 17. november en [høring](#) hvor både NUPI, NHO, og EFTA-sekretariatet bidro med informasjon om Norges og EØS/EFTA-landenes forhold til EU gjennom EØS og andre avtaler. Skotske myndigheter har også vært på [besøk i Liechtenstein](#).

Den britiske regjeringen har så langt sagt at den ønsker en «unik» avtale med EU, altså ingen blåkopi av eksisterende modeller (som EØS). Utfordringen har vært at regjeringen ikke har gått i detalj på hva en «unik» avtale faktisk innebærer. Regjeringen har blitt kritisert for [ikke å ha noen brexit-plan](#), men har avvist dette på det sterkeste. Regjeringen har sagt at den ønsker full kontroll over migrasjon fra EU og ikke lenger ønsker å underlegges EU-domstolen. Dette betyr i realiteten en exit også fra det indre marked.

Selv om eksisterende integrasjonsmodeller avvises av den britiske regjeringen, viser vi i [tidligere informasjonspakker](#) til ulike alternativer, siden utvalgte elementer kan bli relevante.

I [tidligere informasjonspakker](#) har vi pekt på mulige økonomiske konsekvensene av brexit. En [ny studie](#) skal vise at å forlate det indre marked vil skade nesten alle sektorer i den britiske økonomien. Studien er bestilt av en gruppe parlamentarikere (fra de konservative, arbeiderpartiet og liberaldemokratene) som ønsker å stoppe en «hard brexit».

Reaksjonene i Brussel, Strasbourg og EU27

Stats- og regjeringssjefene i EU27 er enige om ikke å inngå i diskusjoner med Storbritannia før artikkel 50 er iverksatt, men har vært tydelige på at medlemskap i det indre marked innebærer alle fire friheter. De avviser [Boris Johnsons uttalelse](#) om at det ikke er noen opplagt sammenheng mellom de fire friheter. Fremdrift i forhandlingene med Storbritannia vil også avhenge av nasjonale valg i EU27 i 2017: Nederland (mars), Frankrike (april/mai) og Tyskland (september). Se ellers en [kronikk av Charles Grant, fra Centre for European Reform](#) om hvordan signalene fra Storbritannia oppleves i Brussel og EU27, og hvordan han mener disse nå forbereder seg på en «hard brexit».

Den britiske brexit-ministeren David Davis hadde 22. november flere møter i Europaparlamentet i Strasbourg. Flere av gruppelederne kommenterte møtene på sine respektive pressekonferanser samme dag. EPPs Manfred Weber sa at møtet ikke hadde gitt noen avklaringer, og at han var usikker på om den britiske regjeringen hadde oppfattet at de fire frihetene ikke kunne forhandles om. Han sa også at det var uhørt i en situasjon der Storbritannia forbereder brexit, at den britiske utenriksministeren Boris Johnson hadde sagt til Tyrkia at Storbritannia ville støtte landets EU-forhandlinger. Guy Verhofstadt (den liberale gruppen, ALDE), som også er Europaparlamentets forhandler for brexit-avtalen, sa også at de fire frihetene ikke kunne forhandles om. Han minnet Davis på at en avtale måtte godkjennes av Europaparlamentet. Dersom Storbritannia iverksatte artikkel 50 i mars, har man i prinsippet bare 14-15 måneder å forhandle på sa Verhofstadt. Det ville ta noe tid å starte forhandlingene, godkjenne en avtale, og så å få forhandlingene i havn før valget til nytt Europaparlament i mai 2019. Det ville være svært merkelig om Storbritannia kom i en situasjon der de skulle velge nye MEPer i 2019 sa han. Lederen for den sosial-demokratiske gruppen, Gianni Pittella, hadde ikke møtt Davis, etter at Davis visstnok hadde avlyst møtet. Det får være hans valg sa Pittella. Andre kilder hevdet at anmodningen om møtet kom for sent til at Pittella kunne sette av tid til annet enn en kort prat og at det var derfor Davis avlyste. Pittella sa på sin pressekonferanse at Storbritannia ikke kunne vente en avtale der de bare plukket godbitene fra EU-samarbeidet.

Andre aktuelle saker på næringslivsområdet:

«Andre aktuelle saker på næringslivsområdet» står ikke på dagsorden, men kan allikevel være nyttige for Europautvalget å være informert om. Vi har valgt å skrive om EUs nye romfartsstrategi, som har vært i nyhetene i forbindelse med budsjettforhandlingene, og NUPIs nylige konsekvensanalyse av betydningen av TTIP for Norge. Vi tar også med en kort tekst om status for prosedyreforordningen, som er relevant mht. myndighetsoverføring.

Satellitt- og romfartssamarbeid med EU

Europakommisjonen ønsker å trappe opp europeiske selskapers rolle i romfartsindustrien ved å gi enklere tilgang til data fra EU-finansierte satellitter. For å nå denne ambisjonen vil det bli sendt opp 30 nye satellitter de neste 10-15 årene.

Kommisjonen presenterte 26. oktober i år sin nye europeiske strategi for romvirksomhet. I [pressemeldingen](#) skriver Kommisjonen at strategien er en reaksjon på den voksende globale konkurransen, og vil innebære store tekniske endringer og [et større engasjement fra privat sektor](#). Kommisjonen har satt av 12 milliarder euro frem til 2020 for å finansiere romprosjekter, herunder jordobservasjonsprogrammet Copernicus og satellittnavigasjonsprogrammet Galileo, begge programmer som Norge er tilknyttet.

Europas romfartsindustri utgjør 21 prosent av det samlede verdensmarkedet, og Kommisjonen vil forhindre at ekspertise på området forsvinner til konkurrerende markeder i USA, Kina og India. Den nye strategien skal blant annet gjøre Europa [mindre avhengig av russiske bæreraketter](#), og Kommisjonen ønsker å delta i utviklingen av den europeiske bærerakettene Ariane 6 innen 2020.

Data fra Europas voksende satellittsystemer kan også bidra til å [vurdere klimaendringer og overvåke at karbonutslipp overholdes](#) i forhold til Paris-avtalen: «Et av de store spørsmålene i Paris, var hvordan dette skulle overvåkes [...] For øyeblikket er systemet avhengig av papirarbeid, men vi har stor tro på at vi kan få mer presise data fra satellitter», sier Kommisjonens visepresident Maroš Šefčovič.

En videre utvikling av satellittsystemene er også nødvendig for å møte fremtidige utfordringer knyttet til Tingenes Internett, som førerløse og tilkoblede biler. Romfartsdata brukes i allerede i dag til å beskytte viktig infrastruktur, grensovervåking og til å forutse og gi raskere reaksjoner ved naturkatastrofer som jordskjelv, oversvømmelse og skogbrann. Andre bruksområder er luftfart, landbruk, mobiltelefoni og navigasjon.

Den nye strategien er utviklet i tett samarbeid med den europeiske romfartsorganisasjonen ESA, og samme dag som strategien ble lagt frem underskrev Kommisjonen og ESA en [uttalelse om felles visjoner og mål](#). ESA er et mellomstatlig samarbeid, hvor også Norge er med. Det har [tidligere vært en diskusjon](#) i EU om å underordne ESA som et slags EU-byrå. Kommisjonen skal nå diskutere gjennomføringen av strategien med Europaparlamentet og Rådet, og tar sikte på å begynne implementeringen av forslagene i 2017.

[Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2017](#) omfatter en kontingent til ESA på 212 millioner kroner og en andel for deltakelse i EUs romfartsprogrammer på 280 millioner kroner. Samtidig foreslo regjeringen å kutte i satsingen til de frivillige programmene i ESA, og i de nasjonale følgemidlene. Dette ble kritisert i spørretimen [19. oktober](#) og [26. oktober](#). Også [Norsk Romsenter](#) og [Norsk Industriforum for romvirksomhet](#) har kritisert forslaget. [NTB meldte 24. november](#) at Venstre og Kristelig Folkeparti vil sørge for at forslaget ikke får flertall.

EU forhandler nå med Norge og med USA om deltakelse i den «lukkede» delen av det europeiske navigasjonssystemet Galileo, omtalt som PRS (Public Regulated Services), jf. også omtale i [Stortingets EU/EØS-nytt 27. januar i år](#) i forkant av forhandlingsstart. Rådet uttalte i november i fjor at de [ønsker en rask og samtidig åpning av forhandlingene med Norge og USA](#). Det ble bl.a. vist til Norge som en nær samarbeidspartner med viktige Gaileo bakkestasjoner, og USA som operatør av det amerikanske GPS-systemet, som skal fungere sammen med Galileo. Forhandlingsdokumentene er [unntatt offentlighet](#).

Stortinget ble i oktober 2016 opptatt som medlem av den europeiske parlamentariske romkonferansen (European Interparliamentary Space Conference). I 2017 er det Estland som har formannskapet i samarbeidet med hovedtema: rom og entreprenørskap. Hovedarrangementene i formannskapet vil være en workshop i mai 2017 og årsmøtet i oktober 2017. Stortinget deltar med to representanter på arrangementene og deltakelsen er forankret i Næringskomiteen. Andre komiteer og internasjonale delegasjoner kan også bli involvert om temaet for møtene tilsier det.

Handel, TTIP, og NUPI-analyse

EU opplever for øyeblikket tungt vær i handelspolitikken:

- Den ferdigstilte frihandels- og investeringsavtalen med Canada (CETA) måtte i slutten av oktober signeres på overtid, og en lang ratifiseringsprosess gjenstår.
- Frihandelsavtalen med Ukraina (signert i 2009) har ennå ikke trådt endelig i kraft i EU etter at en folkeavstemning i Nederland stemte mot avtalen i april 2016. Den nederlandske regjeringen har foreslått å legge til en deklarasjon som blant annet slår fast at avtalen ikke på noen måte er et steg på veien mot EU-medlemskap for Ukraina. Etter planen skal saken diskuteres på EU-toppmøtet i desember.
- TiSA-forhandlingene, hvor EU har hatt en lederrolle, vil ikke bli avsluttet i desember slik målet var.
- TTIP-forhandlingene står etter 15 runder (siste i oktober 2016) på vent. Partene greide ikke å avslutte forhandlingene under president Obama. Nå avhenger fremdrift av utviklingen i USA (vil Trump satse på TTIP eller ikke?), og ikke minst viktige valg i EU i 2017 (Nederland, Frankrike, og Tyskland). Store utfordringer gjenstår på landbruk, tjenester, offentlige anskaffelser, og regulatorisk samarbeid.

Det stilles spørsmål ved om den ambisiøse handelsstrategien til EU fra 2015 («[Trade for all](#)») nå kan realiseres, og i hvilken grad partnerland vil miste interessen i å forhandle med en partner som bringer med seg så stor usikkerhet i forbindelse med ferdigstilling og ratifisering av avtaler. Med Lisboaavtalen fikk Europakommisjonen utvidet sitt mandat i handelspolitikken til også å forhandle på vegne av medlemslandene om investeringsbeskyttelse. Til tross for dette, diskuteres det innad i EU om nye avtaler allikevel må godkjennes av nasjonale og regi-

onale parlament. I forbindelse med CETA var presset stort for å gjøre dette, og Kommissjonen ga etter. Kommissjonen har bedt EU-domstolen vurdere om Singapore-avtalen som ble ferdigforhandlet i 2015, også må godkjennes av medlemslandene. Domstolen har ennå ikke gitt sin uttalelse. Debatten om godkjenningen av Vietnam-avtalen som ble ferdigforhandlet i 2015, har ennå ikke startet. Alle tre avtaler er nokså like i omfang og innhold, og inneholder klausuler om investeringsbeskyttelse. Før 2009 ble slike framforhandlet av hvert enkelt medlemsland i bilaterale investeringsbeskyttelsesavtaler, såkalte BITs.

For Norge er dette høyst relevant siden Norge gjennom EFTA har avtaler med Canada og Singapore, og forhandler med Vietnam. Regjeringen vurderer også en ny modellavtale for BITs etter en høring i fjor. Norge har ikke inngått BITs siden 1990-tallet.

For Norge har utviklingen innenfor TTIP-forhandlingene kanskje vært spesielt viktig siden en endelig avtale vil kunne påvirke EØS-samarbeidet og konkurransesituasjonen til sentrale norske eksportnæringer. Regjeringen presenterte en første konsekvensanalyse av forhandlingene i april 2014, og en ny og mer detaljert analyse ble [presentert av NUPI](#) 2. november.

NUPI-rapport

Det omfattende forskningsarbeidet til NUPI og andre partnere har sett på ulike tilknytningsformer til TTIP, inkludert det å stå utenfor (dagens situasjon), to ulike modeller for tilknytning, og forhandlinger om en egen frihandelsavtale med USA. Analysen vurderer de økonomiske og juridiske implikasjonene av disse. Studien er bl.a. basert på en ny simuleringsmodell som tar hensyn til langt flere sektorer enn tidligere, setter norsk økonomi i et globalt perspektiv, inkluderer tekniske handelshindringer, og ser også på betydningen av globale verdikjeder. NUPI mener dette gir et mer presist anslag for de økonomiske effektene for Norge av ulike tilknytningsformer enn det tidligere studier har gitt. Dette bør kunne nyansere debatten som ofte er blitt forenklet til et valg mellom landbruk og fisk.

De har også sett på de ulike juridiske og regulatoriske implikasjonene ved å stå utenfor, tilknytte seg, eller fremforhandle en egen avtale med USA. NUPI har bl.a. vurdert en tilknytning til TTIP med et tilsvarende rammeverk som det Norge har på luftfartsområdet med EU og USA («Open Skies»-avtalen), men mener samtidig en slik modell vil ha utfordringer med hensyn til myndighetsoverføring (mer om dette nedenfor).

Økonomiske konsekvenser

Ut i fra det som per i dag er kjent om den ennå ikke ferdigforhandlede TTIP, viser modellen i studien rapporten en positiv effekt for Norge makroøkonomisk uavhengig av om vi knytter oss til TTIP eller ikke. Det skyldes at TTIP er ventet å gi en positiv økonomisk vekst i markeder som er viktige for Norge. Samtidig vil effekten for ulike sektorer variere med ulike former for tilknytning. Simuleringsmodellen viser at det vil være en moderat *negativ* virkning for et flertall av sektorer dersom Norge ikke har noen formell tilknytning, men at dette vil gi en svært *positiv* virkning for oljebransjen. NUPI mener dette kan tyde på at den positive etterspørseffekten fra TTIP, og muligens verdikjedeeffekter, vil dominere over den negative virkningen av handelsvridning. Effektene ved å stå utenfor vil ikke overraskende være små for landbruket, mens sjømatnæringen er forventet å oppleve et beskjedent tap.

Skulle Norge knytte seg til TTIP, vil dette i følge simuleringsmodellen gi en betydelig positiv virkning for et flertall av næringer, men som ventet en negativ virkning for landbruket. Det er interessant at det er en positiv virkning for mange sektorer og ikke bare fisk som så langt har vært framhevet i den norske debatten. I tillegg til sjømatnæringen, vil en del andre industri-bransjer og noen tjenestenæringer tjene på en TTIP-tilknytning, med en spesiell positiv effekt for forretningstjenester. NUPI viser til at denne typen tjenester er viktig for Norge, og at TTIP, hvis avtalen greier å redusere handelshindringene som denne tjenestebansjen møter, vil bidra til økt produksjon og handel.

Rapporten viser at en frihandelsavtale med USA (bilateralt eller gjennom EFTA) vil ha en mindre betydelig økonomisk gevinst enn å knytte seg til TTIP.

NUPI viser til at TTIP vil kunne føre til nedbygging av tollvernet for norsk landbruk og at produksjon og sysselsetting vil reduseres dersom ikke budsjettstøtten økes. Samtidig mener NUPI at selv med TTIP vil det være mulig å opprettholde et visst tollvern for spesielt viktige produkter, men at omfanget av disse unntakene avhenger av forhandlingene.

For øyeblikket ligger det et forslag på bordet i TTIP-forhandlingene om å unnta 3 % av landbruksproduktene (sensitive produkter) fra nulltoll. Hvor stor andel av produktene som skal kunne regnes som sensitive, handlefriheten til selv å definere hvilke produkter som kan unntas, og hvor store tollreduksjonene vil være innenfor disse varelinjene, er fremdeles åpent. Med inntreden i TTIP av Norge eller andre blir det sannsynligvis egne forhandlinger om markedsadgang for landbruksvarer, selv om rammene for TTIP-avtalen for øvrig ligger fast. Et springende punkt blir da om det er EU og USA som skal definere hvilke produkter som skal defineres som sensitive, eller om Norge og andre har et handlingsrom til å forhandle dette? Og hva vil EU og USA da eventuelt kreve tilbake, f.eks. i form av tollfrie kvoter?

Juridiske konsekvenser

Ved å stå utenfor TTIP, ser ikke NUPI noen betydelige konsekvenser for EØS-avtalen. En indirekte virkning kan være hvis EU og USA som et resultat av TTIP-forhandlingene inngår avtaler om gjensidige godkjenning (Mutual Recognition Agreements/MRAs). Disse skal normalt dupliseres med EØS/EFTA-landene ([protokoll 12 i EØS-avtalen](#) sier at EU skal oppfordre avtalepartner til å inngå samme type MRAs med EØS/EFTA-landene). Slike avtaler er allerede inngått mellom EØS/EFTA og USA. Siden det regulatoriske samarbeidet mellom EU og USA så langt ikke ser ut til å basere seg på harmonisering, men heller på regulatorisk samarbeid og gjensidig godkjenning, kan dette få en viss betydning, men vil normalt ikke gå utover det som allerede er etablert praksis i EØS-avtalen.

NUPI sier i rapporten at én modell for tilknytning til en eventuell TTIP-avtale kan være avtalen Norge og Island inngikk med EU, EUs medlemsland, og USA i 2009 om tilknytning til deres luftfartsavtale, «Open skies», fra 2007. I [stortingsmeldingen fra 2010 om samtykke til ratifikasjon](#) står det at «ordningen ikke vil innebære avgivelse av formell myndighet». Norge og Island får gjennom sin tilknytning til avtalen full møterett i felleskomiteen med USA, men det er Kommisjonen som i hovedsak fører ordet for Norge og Island (og selvsagt EU-landene) i komiteen. I praksis er dette en to-pilar-modell (EU/Europa og USA) hvor Norge og Island tas opp i EU/Europa-pilaren gjennom sin tilknytning til avtalen, og «representeres» i felleskomiteen av Kommisjonen.

Spørsmålet som NUPI stiller, er om denne tilknytningsformen også kunne være aktuell i forbindelse med TTIP. NUPI mener det, men viser til mulige utfordringer knyttet til myndighetsoverføring. Man kan spørre seg om NUPI anser en tilknytning til TTIP som mer problematisk pga. omfanget av TTIP? Mens EU og Norge innenfor et mer begrenset område som luftfart ofte vil ha sammenfallende interesser, vil det motsatte kanskje være tilfelle innenfor handelspolitikken? Vil det da være vanskeligere å inngå i en fellespilar med EU og dets medlemsland, og i visse sammenhenger måtte la Kommisjonen snakke for seg? I andre saker relatert til myndighetsoverføring har det ofte vært sentralt om overføringen er sektorspesifikk (ofte vurdert som lite inngripende) eller sektorovergripende (vurdert som mer inngripende). Sistnevnte var tilfelle da EØS-avtalen ble inngått, og er oppe til vurdering i forbindelse med prosedyreforordningen ([se egen sak](#)).

Den alternative modellen NUPI skisserer for en eventuell tilknytning til TTIP er en ren mellomstatlig løsning hvor Norge vil være en likeverdig part til avtalen (og dens fremtidige oppdateringer/utvikling).

Spørsmålet blir da hvilken modell EU og USA vil foretrekke. Begge parter har vært åpne for at tredjeland kan tilknytte seg en ferdigstilt avtale, men på EUs og USAs egne premisser. EU skal ha foreslått et tilknytningskapittel i TTIP-forhandlingene, men teksten er ikke entydig om hva en tilknytning faktisk vil innebære for et nytt partnerland. Spørsmålet blir om Norge og andre vil bli likeverdige partnere som vil ta full del i fremtidig utvikling av TTIP? Eller vil det være slik at EU og USA er i førersetet og at Norge og andre kan knytte seg til enten den europeiske eller amerikanske pilaren i samarbeidet, med de suverenitetsutfordringene dette eventuelt vil innebære? NUPI mener det sentrale spørsmålet er på hvilken måte Norge og EFTA kan delta i regulatorisk samarbeid med land utenfor EØS. De mener Norge og EFTA er for små til å bestemme reglene. Spørsmålet blir da om man gjør det som et vedheng til EU, eller om det finnes løsninger med plurilaterale avtaler hvor alle kan behandles likt.

Hvis en tradisjonell frihandelsavtale med USA skulle bli aktuelt, vil denne ikke ha noen særlig regulatorisk eller juridisk effekt utover det som er vanlig med andre EFTA- eller bilaterale frihandelsavtaler. Den ville være helt og holdent mellomstatlig.

Prosedyreforordningen – hva er status?

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for prosedyreforordningen, som handler om håndheving av statsstøttereglene. En endring av forordningen ble vedtatt i EU i 2013. EFTAs overvåkingsorgan ESA vil få økt adgang til å ilegge bøter og tvangsmulkt, og [Justisdepartementets lovavdeling mener myndighetsoverføringen til ESA kan være mer enn «lite inngripende»](#), og vil ikke utelukke at innlemmelsen i EØS-avtalen vil kreve Stortingets samtykke etter Grunnlovens § 115. Det vil være opp til Stortinget å vurdere dette.

[Europaminister Vidar Helgesen orienterte om saken i Europautvalget 7. mai 2014](#), og sa da at «Saken er krevende, og regjeringen vil arbeide for en tilpasning som ivaretar norske behov. Stortinget vil bli holdt orientert». Det har ikke blitt orientert om status for prosedyreforordningen i senere europautvalg. [I regjeringens EØS-notat er vurderingen unntatt offentlighet](#).

[Endringene i prosedyreforordningen](#) setter rammer for Europakommisjonens/ESAs prosessuelle kompetanse i statsstøttesaker. Formålet er å kunne framskaffe informasjon fra markedsaktører for å avgjøre om det i konkrete saker forekommer ulovlig statsstøtte.

Problemstillingen knyttet til myndighetsoverføring handler om at ESA får myndighet til å ilegge bedrifter bøter og tvangsmulkt ved brudd på forordningens informasjonsplikt. Ifølge lovavdelingen kan dette utgjøre betydelige beløp. Det vil imidlertid dreie seg om få saker hvert år. Lovavdelingen viser til at saken har likhetstrekk med overføringen av myndighet som skjedde ved inngåelse av EØS-avtalen, hvor § 115 (den gang § 93) ble brukt. Det skyldes blant annet at det ikke dreier seg om en sektorspesifikk regulering, men håndheving av et sentralt, sektorovergrepene regelverk i det indre marked.

Mer om saken i [informasjonspakken til møtet i Europautvalget 7. mai 2014](#).

EØS- og EU-ministeren vil redegjøre for:

EØS rådsmøte

Det halvårslige møtet i det øverste politiske organet for EØS-samarbeidet fant sted 15. november. I EØS-rådet møtte europaminister Elisabeth Vik Aspaker, Liechtensteins utenriksminister (Aurelia Frick), en statssekretær fra islandsk UD, og representanter fra EU (Utenrikstjenesten, Rådet og Europakommisjonen). Rådet vedtok [formelle politiske konklusjoner](#).

Diskusjon om brexit

Mens konklusjonene ikke direkte berører brexit, var dette allikevel et viktig tema under EØS-rådsmøtet. Når ministrene i etterkant orienterte EFTA-parlamentarikerne, sa de at de overfor EU hadde understreket viktigheten av å hegne om EØS-avtalen, og at de hadde fått støtte av EU på dette. Enn så lenge var EØS-avtalen rammeverket for EØS/EFTA-landenes relasjoner til Storbritannia, og det var viktig ikke å sette denne i spill.

Samtidig sa ministrene at det var nødvendig å starte forberedelsene for den dagen Storbritannia ikke lenger ville være EØS-medlem, selv om formelle forhandlinger med Storbritannia ikke var mulig før en EU/EØS-exit var på plass. Her måtte alle tre EØS/EFTA-land gjøre en jobb på hjemmebane, og også holde hverandre orientert underveis. EØS/EFTA-ministrene hadde i EØS-rådsmøtet fått full forståelse fra EU-siden om at Norge, Island og Liechtenstein ikke var vanlige tredjeland, og at EU derfor ville ha en tett dialog med EØS/EFTA-landene underveis i denne prosessen. Den norske ministeren (Vik Aspaker) informerte parlamentarikerne om at hun hadde hatt møte med Europakommisjonens sjefsforhandler, Michel Barnier, og ville motta ham igjen i Oslo i januar. Den liechtensteinske ministeren (Frick) sa at to saker var spesielt viktige for Liechtenstein: 1) at EØS/EFTA-landene måtte bli konsultert under exit-forhandlingene, og 2) at EØS måtte hegnes om i en ellers usikker tid for europeisk integrasjon. Vik Aspaker la til at forhandlinger om eventuelle overgangsordninger for Storbritannia (etter en exit, men før en ny handels- eller samarbeidsavtale var på plass) også måtte involvere EØS/EFTA-landene.

Konklusjonen fra møtet

Konklusjonen fra møtet er [svært lik konklusjonen fra maimøtet](#). Teksten er neste ordrett lik, punkt for punkt, med noen få unntak: man ønsker velkommen enigheten om deltakelse i EUs finanstilsyn og at Island er et steg nærmere å oppheve kapitalrestriksjonen. To nye punkter er tatt inn: engasjement og deltakelse i arbeidet med strategien for europeiske standarder og deltakelsen i det europeiske forskningsområdet (ERA) og Horisont 2020.

I tillegg til konklusjonene blir det også lagt fram to andre dokumenter: [rapport om framdriften](#) siden møtet i mai, og [referatet fra mai-møtet](#) ble offentliggjort. Disse kan bidra til å gi et mer utfyllende bilde av hvilke saker det er diskusjon om. Det har de siste årene vært noen gjennomgangstema knyttet til møtene i EØS-rådet: etterslepet og viktige rettsakter som ikke er implementert.

Etterslepet (backlog)

Etterslepet vil si antall rettsakter som er ansett som EØS-relevante og som har trådt i kraft i EU, men som ennå ikke er tatt inn i EØS-avtalen. Ifølge framdriftsrapporten har etterslepet økt med 20 prosent siden mai 2016, og utgjør nå 517 rettsakter. I referatet fra mai-møtet kommer det fram at Kommissjonen er utålmodig: «It is almost 5 years ago when this backlog issue has been first seriously raised. The figures then went up and down and, unfortunately, the results are below expectations as the backlog stubbornly stuck to something between 400-500 legal acts».

Samtidig vet man at over en tredjedel av backlog'en er rettsakter som har bygget seg opp på bank- og finansområdet i påvente av enighet om deltakelse i EUs finanstilsyn. I [den europapolitiske redegjørelsen i Stortinget](#) 8. november sa statsråd Vik Aspaker at EØS/EFTA-landene har satt opp en prioriteringsliste for arbeidet på finansområdet. Denne inkluderer blant annet virksomhetsreglene og regelverket for kapitalkrav for banker, regelverket for krisehåndtering av banker, innskuddsgaranti for banker, og regelverket for kapitalkrav for forsikringsselskaper.

Viktige rettsakter som ikke er implementert og myndighetsoverføring

Det er de samme rettsaktene som trekkes fram i november-konklusjonen, som i mai, og teksten er den samme: det tredje postdirektivet, EUs økologiregelverk og rettsakter knyttet til klaseselskap og inspeksjon av skip.

Økologiregelverket sto på dagsorden i [Europautvalget 26. oktober 2016](#). Statsråd Vik Aspaker sa da at regjeringen var rede til å ta inn regelverket i EØS-avtalen uten de ønskede tilpasningene (på underlag i sauefjøs og merking av geografisk opphav), for å sikre fortsatt markedsføring og salg av økologisk laks til EU. Island har saken til vurdering og ønsker fremdeles tilpasninger. Det er usikkert om Norges utfordringer mht. økologisk laks løses før regelverket faktisk innlemmes i EØS-avtalen (altså før også Island har klarert rettsaktene).

Telekom-pakken og deltakelse i Berec omtales også, men i [den europapolitiske debatten i Stortinget](#) 10. november opplyste Vik Aspaker at man nå hadde en løsning og at telekompakken vil kunne innlemmes i EØS-avtalen. EU har nylig lagt fram forslag om at Berec skal gjøres om til et EU-byrå, og at myndigheten utvides. Samtidig foreslår Kommissjonen å inkludere EØS/EFTA-landene som fullverdige medlemmer (uten stemmerett), noe som ikke har vært

tilfelle så langt. Det er på basis av dette at regjeringen nå åpner for å innlemme den opprinnelige telekom-pakken fra 2009 i EØS-avtalen.

EØS-rådet har gjentatte ganger understreket behovet for å finne en løsning som sikrer EØS/EFTA-deltakelse i EUs energitilsyn ACER. Teksten i mai- og november-konklusjonene sier: «EEA welcomed progress made in recent months with regard to removing the remaining obstacles». ACER-problematikken har satt hele tredje energimarkedspakken fra 2009 på vent. Det er ansett som viktig å få pakken innlemmet i EØS, ikke minst siden EU for tiden er i gang med å vedta nye rettsakter knyttet til EUs energiunion. De siste forslagene («vinterpakken») skal legges fram 30. november. Den vil blant annet inneholde et forslag om å utvide ACERs myndighet. [Se en egen tekst på dette.](#)

Når det gjelder forordningen om classeselskap og inspeksjon av skip, [ble Europautvalget varslet i juni om at regjeringen ønsker å innlemme den i EØS-avtalen.](#) EFTAs overvåkingsorgan ESA og EU-domstolen skal få myndighet til å ilegge foretak eller fysiske personer økonomiske reaksjoner. Myndighetsoverføringen sees på som «lite inngripende» og Stortingets samtykke foreslås innhentet etter Grunnlovens § 26. Saken ble sendt på [norsk høring i november](#). I Europautvalget i juni sa statsråd Vik Aspaker at: «Nå skal saken tas videre med våre EFTA-partnere og deretter med EU for så å få på plass de nødvendige tilpasninger av rettsakten før innlemmelse. En nærmere redegjørelse for saken kan holdes til høsten».

EUs personvernforordning

«Her skal vi foreta en lovendring som ifølge Datatilsynet er den største på 20 år, for personvernet i Norge, og statsråden nevnte det med én setning.» Det sa Trine Skei Grande til statsråd Vik Aspaker i debatten om Europapolitiske redegjørelse 10. november i år. Statsråden svarte at «Det er liten tvil om at personvernområdet er et viktig område, som også regjeringen legger stor vekt på. Vi skal på egnet måte komme tilbake og redegjøre for hvordan vi skal ivareta de hensynene som er knyttet til personvern i norsk lovgivning. Jeg tror jeg kan forsikre representanten Skei Grande om at dette er et område vi ikke tar lett på, og som vi skal følge opp etter absolutt beste evne.»

I [Europautvalget 1. juni i år sa Vik Aspaker](#) at «Jeg skal ikke gå i detalj på innholdet i [personvern]forordningen nå, men vil framheve at forordningen i betydelig grad innebærer en videreføring av de gjeldende prinsippene og reglene i norsk personopplysningsrett. Dette betyr at vi kan videreføre et sterkt personvern i Norge.»

Det var i april i år EU vedtok den såkalla personvernpakken etter fire års handsaming. [I 2012 gjorde Kommisjonen framlegg](#) til ei generell forordning om personvern og eit direktiv om personvern i samband med politisamarbeid og rettsleg samarbeid. Det gjeldande EU-regelverket på dette området er frå 1995. Den nye forordninga vil ha direkte verknad i EU-landa frå 25. mai 2018 og direktivet skal vere gjennomført i nasjonal rett innan 6. mai 2018. Sjå også [oversikta frå Datatilsynet](#) om forordninga.

Både Rådet og Parlamentet uttalte i april at dei nye reglane er ei stor betring både for innbyggjarar, næringsliv og styresmakter. Mange meiner reglane vil vere viktige i kampen mot kriminalitet og samstundes vere eit godt grunnlag for innovasjon og gjennomføring av EUs digi-

tale agenda. [Parlamentet skreiv i si pressemelding at dette tilpassar europeiske personvernreglar til den digitale tidsalderen](#). I Skandinavia var ein ei stund redd for at innarbeidd bruk av helseregisterdata skulle bli umogleg, men dei nye reglane vil ikkje hindre slik bruk framover.

Medlemslanda har nå altså snaue to år på å gjennomføre nødvendige endringar. Kommisjonen har lova informasjon til innbyggjarane om dei nye rettane reglane medfører. Kommisjonen har også lova å halde nær kontakt med landa i denne prosessen og også med nasjonale datatilsyn som får ei forsterka rolle og eit utvida samarbeid. Det skal opprettast eit nytt EU-organ, European Data Protection Board (EDPB), som m.a. kan gjere bindande vedtak i konkrete saker dersom dei nasjonale tilsyna ikkje er samde.

Forordninga om personvern er EØS-relevant og direktivet er Schengen-relevant. I 2015 skreiv regjeringa i [arbeidsprogrammet for samarbeidet med EU](#) at «Vi ønsker å delta i det europeiske datatilsynet European Data Protection Board». Vik Asparkar sa i Europautvalget 1. juni i år at «Regjeringa vil nå forberede innleggelse av personvernforordninga i EØS-avtalen. Eit av hovudpunktene vi jobber med i den forbindelse, er å sikre Norge så gode deltakelsesrettigheter som mulig i det nye felleseuropeiske datatilsynet, European Data Protection Board.»

Det er lagt opp til at EDPB blant annet skal kunne ta bindande avgjerdsler, dersom dei nasjonale tilsynsmyndigheitene ikkje er samde. Dette synes å innebere ei viss form for overføring av myndigheit til europeisk nivå. Det står ingenting om myndighetsoverføring i regjeringens [EØS-notat](#), berre at: «I forbindelse med innleggelse av forordninga i EØS-avtalen vil Norge arbeide for å sikre deltakerrettigheter». I Datatilsynets årsmelding for 2015 står det: «En usikkerhetsfaktor er hvor mange saker som skal inn for det såkalla European Data Protection Board (EDPB), og hvilken innflytelse Datatilsynet får her. Dette organet vil ha en viktig funksjon, blant annet ved å påse at praksis i de ulike landene er lik, utarbeide retningslinjer og lignende. Det er derfor viktig at vi får en rolle der vi faktisk har innflytelse». Sjå elles faktaark frå Stortingsbiblioteket om [«Myndighetsoverføring og EU»](#).

Avtaler mellom EU og USA

[Europaparlamentets justiskomiteé](#) ga 24. november med stort fleirtal grønt lys til den såkalla paraplyavtalen mellom EU og USA. Avtalen som gjeld utveksling av persondata i samband med politi- og justissamarbeid, er venta å bli godkjent i plenum 1. desember. Komiteen set som vilkår at borgarane m.a. skal ha rett til å bli informert om sikkerheitsbrot og til å korrigere feilaktig informasjon. Også [dei europeiske datatilsyna](#) har gitt si støtte til framlegget på visse vilkår.

Kommisjonen vedtok [12. juli i år i år ei beslutning om den såkalla «Privacy Shield-avtalen»](#). Denne skal regulere transatlantiske dataoverføringar som private verksemdar gjer. Forhandlingane om den nye avtalen starta etter at [EU-domstolen i oktober 2015 kom med den endelige avgjerdsla](#) i den såkalla Safe Harbour-saken. Domstolen slo fast at Safe Harbour avtalen ikkje var gyldig. Safe Harbour-beslutninga frå 2000 skulle gjere det lettare for selskap å overføre data mellom EU og USA gjennom ei form for sjølvdeklarering av at dei oppfylte personvernkrava i EU. Domstolen peikte mellom anna på at Safe Harbour-avtalen i alt for stor grad avgrensar dei nasjonale datatilsyna sin myndigheit i spørsmål om overføring av personopplysningar til tredjeland.

Etter Snowdens avsløringer i 2013, kom Kommisjonen med 13 framlegg til å forbedre Safe Harbour-avtalen. EU og USA hadde vorte samde om mange av punkta, men det er spesielt eit punkt om unntak av omsyn til nasjonal sikkerheit i USA som har vore vanskeleg. Det vart elles lagt merke til at med Safe Harbour er den tredje gongen EU-domstolen dømmer i retning av sterkt personvern. Tidlegare har domstolen både kjent datalagringsdirektivet ugyldig og slått fast at søkemotorar etter visse vilkår må fjerne lenker til personleg informasjon dersom den informasjonen gjeld, ber om dette. Safe Harbour-avtalen var tatt inn i EØS-avtalen, men vart tatt ut igjen etter dommen. [Datatilsynet skriver på sine hjemmesider](#) at «Personopplysninger kan også overføres til USA dersom mottakervirksomheten har sertifisert seg etter Privacy Shield-avtalen.»

[Europaparlamentet sa i ein resolusjon i april i år at](#) «Privacy Shield» er eit skritt i riktig retning, men ynskter samstundes ytterlegare styrking av avtalen på enkelte punkt. Det gjaldt mellom anna klargjering av amerikanske styresmaktens tilgang til data, uproporsjonal innsamling av massedata og retten til klage. Parlamentet ber Kommisjonen forhandle vidare med USA med sikte på ei betre avtale. [Dei europeiske datatilsyna har tidlegare teke til orde for styrka personvern i ein ny avtale med USA.](#)

I samband med TTIP-forhandlingane har det vore uttrykt uro for at ein avtale med USA vil svekke europeisk personvern. I [resolusjonen om TTIP som vart vedteke i juli i fjor](#), slår Europaparlamentet fast at ein TTIP ikkje må føre til at nåverande eller framtidig personvernregelverk blir svekka.

Passasjerdata

Etter fem års behandling har EU vedtok EU også våren 2016 nye reglar for lagring og bruk av flypassasjerdata. Her har det vore stor usemje både mellom medlemslanda og Parlamentet, mellom ulike grupper i parlamentet og internt i gruppene. [Parlamentet skreiv i si pressemelding at ein nå effektivt kan utnytte flypassasjerdata i kampen mot terrorisme og alvorleg kriminalitet.](#) Kritikanane av direktivet har meint det ikkje er målretta og at slik masselagring av data ikkje gjev noko auka vern mot terror eller kriminalitet. Tilhengjarane meiner dette er eit av fleire naudsynte verktøy.

Justisminister Anders Anundsen har [opna for at Noreg kan slutte seg til registeret](#), eller opprette sitt eige: «Norge har ennå ikke tatt stilling til etablering av et PNR-system for Norge, men når våre nærmeste samarbeidspartnere både i EU og USA delvis har og delvis kommer til å innføre det, er det naturlig for Norge å vurdere dette raskt». Datatilsynet meiner omfanget ikkje står i høve til nytta av å samla inn personopplysningane: «Dette er ikke målrettet», seier direktør Bjørn Erik Thon.

Etter terroråtaka i Belgia ynskjer nå belgiske styresmakter å registrere passasjerdata også for tog- og busspassasjerar på grensekryssande strekningar. Det belgiske parlamentet utsette 24. november avrøystinga av framlegget som skal gje grønt lys for dette. Det har kome kritikk til dette både frå dei som meiner det er lite målretta og frå dei som er redde for at konkurransefordelen til tog vil bli redusert dersom ein aukar kontrollen. [Kommisjonen har bedt belgiske styresmakter](#) vurdere framlegget nærare. Kommisjonen er elles snart venta å publisere ein studie om jernbanesikkerheit.

EUs utsendingsdirektiv

Samme arbeid på samme sted bør avlønnes på samme måte. Det er prinsippet bak [revisjonen av direktivet om utstasjonerte arbeidstakere](#). Sentralt i revisjonen er forslaget om å endre lønnsbegrepet fra minstelønn, til «lønn og andre godtgjørelser» («remuneration» på engelsk). Direktivet er for tiden til behandling i EU, og det er stor uenighet mellom landene. Det endelige vedtaket kan ha innvirkning på ESAs traktatbruddsak mot Norge i den såkalte verftsaken, siden kjernes spørsmålet er regler om «andre godtgjørelser», som reise, kost og losji, i norske allmenngjøringsforskrifter.

Om forslaget til revisjon av utstasjoneringsdirektivet

Direktivet, også omtalt som utsendingsdirektivet, har siden det ble vedtatt i 1996 vært kontroversielt, og spørsmålet om hva som inngår i minstelønn har vært gjenstand for tolkning i EU- og EFTA-domstolen. Kommisjonens forslag til revisjon av direktivet ble lagt fram 8. mars 2016. Målet er å hindre sosial dumping, samtidig som det ikke skal hindre fri bevegelse av tjenester.

To endringer er sentrale i forslaget:

1. Endre lønnsbegrepet fra minstelønn til «lønn og annen godtgjørelse»
2. Ta ut bestemmelsen i dagens direktiv som sier at lønnsbegrepet defineres i samsvar med nasjonal lovgivning eller praksis i vertsstaten. En lignende formulering er imidlertid tatt inn i fortalet til direktivet. Det presiseres at nasjonale regler uansett må begrunnes i hensynet til å beskytte utstasjonerte arbeidstakere, og ikke gå lenger enn det som er nødvendig for å oppnå formålet.

Forslaget ble imidlertid satt på vent i mai da 11 nasjonale parlament (sentral- og øst-europeiske land + Danmark) [trakk det såkalte «gule kortet»](#). Det innebar at Kommisjonen måtte vurdere forslaget på nytt. I juli konkluderte Kommisjonen med at [forslaget ikke er i strid med nærhetsprinsippet, og at det opprettholdes](#). Kommisjonen understreket at forslaget fullt ut støtter medlemslandenes rett til å fastsette lønn i overensstemmelse med nasjonal praksis.

Mer informasjon om det [forslaget](#) og om [det «gule kortet»](#) i tidligere informasjonspakker.

Hva mener regjeringen om revisjonen av direktivet?

[Arbeids- og sosialminister, Anniken Hauglie](#) orienterte om direktivforslaget i Europautvalget 1. juni i år, og slo fast at regjeringen er positiv til forslaget, samtidig som hun understreket at det er viktig at endringer ikke må føre til en begrensning i statens handlingsrom til å bestemme hvordan lønnsbegrepet skal defineres i nasjonal rett.

I [regjeringens EØS-notat](#) omtales forslaget om å endre lønnsbegrepet fra minstelønn til «lønn og annen godtgjørelse» som et tydelig skifte i fokus, fra minimumsbeskyttelse til likebehandling mellom utsendte og nasjonale arbeidstakere: «Det er departementets foreløpige vurdering at det nasjonale handlingsrommet utvides når det gjelder hvilket lønnsnivå og hvilke lønns-elementer som kan gjøres gjeldende overfor utsendte arbeidstakere».

Notatet utdyper også forslaget om å ta ut dagens bestemmelse om at lønnsbegrepet skal defineres i samsvar med nasjonal lovgivning eller praksis i vertsstaten: «Departementets foreløpige vurdering er at forslaget kan hevdes å etterlate noe tvil om hvorvidt medlemsstatenes handlingsrom til å bestemme nasjonalt hva som inngår i lønnsbegrepet innskrenkes. Departementet mener det er viktig at denne usikkerheten avklares».

EØS-notatet omtaler også forslaget til regler om utenlandske vikarbyråansatte. Det vises til at det fra enkelte hold har blitt hevdet at den foreslåtte ordlyden, med referanse til vikarbyrådirektivet artikkel 5, etterlater uklarhet knyttet til den nasjonale kompetansen til å gå lenger enn kravene i vikarbyrådirektivet når det gjelder likebehandling: «Departementet mener det er viktig at denne usikkerheten avklares».

Behandlingen av direktivet i EU

Det er uklart hva som blir forslagens videre skjebne. Den danske regjeringen skrev i juni, at dersom Kommisjonen velger å opprettholde forslaget, så er det [forventet at forhandlingene i Rådet blir svært vanskelige](#). De vest-europeiske landene er enige i behovet for endring, og støtter i hovedsak Kommisjonens forslag. Mange øst- og sentraleuropeiske land mener det ikke er behov for en revisjon, og at man bør vente og se hvordan [håndhevingsdirektivet](#) fungerer (et direktiv som er innført for bedre å kunne håndheve/etterleve det opprinnelige utstasjoneringdirektivet). De mener Kommisjonens forslag vil bidra til proteksjonisme, og at de mister konkurransefortrinnet som et lavere lønnsnivå gir. Også arbeidstakersiden i Europa har vært kritisk til forslaget. Det viser bl.a. til at sosial dumping i første rekke skyldes kriminell virksomhet som ikke forsvinner ved å skjerpe kravene til lovlydige aktører.

Den svenske regjeringen har vært pådriver overfor Kommisjonen, og arbeidsminister [Ylva Johansson \(S\) har i høst reist rundt i Europa for å bygge allianser](#). Under besøket i Bulgaria sa den bulgarske arbeidsministeren at han støtter det nye direktivet, men har innvendinger mot formuleringer, og spesielt formuleringen om «andre godtgjørelser».

Det slovakiske formannskapet har i høst lagt fram et utkast til kompromiss. Slik vi har forstått det, er begrepet «lønn og annen godtgjørelse» sentralt, og en mulig løsning kan være at «annen godtgjørelse» skal gjelde dersom oppholdet til den utstasjonerte arbeidstakeren strekker seg over et visst antall måneder. Saken skal opp på rådsmøtet mellom arbeidsministrene 8. desember. Ifølge den danske regjeringens notat til Folketinget har [det slovakiske formannskapet utarbeidet en rekke endringsforslag](#), men ingen har fått videre støtte i Rådets arbeidsgruppen. Det er ingen reel fremdrift i saken, og formannskapet har derfor valgt å sette saken på dagsordenen i form av en framdriftsrapport.

I [Europaparlamentet](#) er saken for tiden til behandling i sysselsettings- og sosialkomiteen, hvor saksordførerne er Elisabeth Morin-Chartier (Frankrike, EPP) og Agnes Jongerius (Nederland, S&D). Det var planlagt at utkastet til innstilling skulle drøftes i komiteen 29. november, men innstillingen er ikke klar ennå. Det er derfor et åpent spørsmål om avstemning i komiteen kan skje 25. april 2017 som det tidligere var lagt opp til. Den europeiske grenen av IndustriAll, som representerer industriarbeidere i hele verden, har sendt et [brev til europaparlamentarikerne om ESAs sak](#) mot Norge i den såkalte verftsaken. De mener, ifølge FriFagbevegelse, at saken er «ekstremt overraskende og skuffende», og at tidspunktet er rart siden en revisjon av utstasjoneringdirektivet nå er til behandling. Terry Reintke (De Grønne, Tyskland) har svart

at de vil ta innspillet med i behandlingen av forslaget i Parlamentet. [Også den europeiske bygningsarbeiderføderasjonen, EBTF, har sendt et tilsvarende brev](#). De norske EØS/EFTA-parlamentarikerne har et bilateralt møte med Jongerius i Strasbourg i 14. desember.

Utstasjoneringsdirektivet og ESAs traktatbruddsak (verftsaken)

Dersom det lykkes EU-landene å finne fram til et kompromiss, kan det endelige vedtaket få betydning for ESAs traktatbruddsak mot Norge. Utstasjoneringsdirektivet er sentralt i den såkalte verftsaken, hvor [Høyesterett](#) i 2013 enstemmig slo fast at utstasjonerte EØS-arbeidere i verftsindustrien, i tillegg til minstelønn, også har krav på å få dekket reise, kost og losji. NHO klaget Høyesteretts avgjørelsen inn for ESA, og [25. oktober ble et formelt åpningsbrev sendt til Norge](#). Det er første steg i en prosess, som i siste omgang kan ende i EFTA-domstolen, dersom man ikke kommer til enighet. I tillegg til allmenngjøringsforskriften om verftsarbeidere utvider ESA saken til også å gjelde de to andre allmenngjøringsforskriftene: bygg og anlegg og renhold.

Saken er politisk betent, og NHO og LO har stått på hver sin side. Den er også sentral i en diskusjon om forholdet mellom Høyesterett og EFTA-domstolen. I den rådgivende uttalelse i 2012 ga EFTA-domstolen verftene medhold i de fleste punktene. Høyesterett gikk imidlertid mot EFTA-domstolens uttalelse til lagmannsretten, og ga staten rett på alle punkter. Dommen var enstemmig og slo fast at allmenngjøringsforskriften er forenlig med EØS-retten.

Hva mener regjeringen om ESAs traktatbruddsak?

Arbeids- og sosialdepartementet har en frist på to måneder på å svare ESA. I [tidligere brevvekslinger har departementet støttet opp om Høyesteretts avgjørelse](#), og vist til at det er en grundig dom, som er gjeldende rett i Norge. Departementet har vist til at det er opp til medlemslandene å bestemme innholdet av begrepet «minstelønn», og argumentert med at dekning av reise, kost og losji må anses som en del av minstelønnen i Norge. ESA mener derimot at utstasjoneringsdirektivet utelukker at ren utgiftsdekning kan anses som en del av minstelønnen. I tillegg har departementet argumentert for at allmenngjøring av dekning av reise, kost og losji er nødvendig av hensynet til offentlig orden. Allmenngjøring av disse reglene er sentralt for å opprettholde stabiliteten i den norske arbeidslivsmodellen, noe som også Høyesterett la vekt på i sin avgjørelse. ESA viser imidlertid til at hensynet til offentlig orden er en snever unntaksregel, og det er satt en ekstraordinær høy standard for at det kan komme til anvendelse. ESA mener derfor at hensynet til stabiliteten i det norske arbeidsmarkedet ikke er et hensyn som faller inn under unntaket.

På spørsmål i [Europautvalget 26. oktober](#), svarte statsråd Elisabeth Vik Aspaker (H) at: «Vi skal lese brevet, vi skal besvare brevet, vi har møte med ESA på fredag, og vi skal som sagt gå gjennom saken. Så må vi håpe at vi kan lande den på en måte som vi er tilfreds med». Europautvalgets leder Anniken Huitfeldt (Ap) konkluderte med at: «Vi er ikke konsultert om noe annet enn at man står på det som har vært norsk syn i denne saken til nå. I veldig mange av disse sosial dumping-sakene har det vært slik at Norge har tatt saken videre og vunnet fram. Jeg forutsetter at statsråden også gjør det i det videre».

I [debatten om den europapolitiske redegjørelsen 10. november](#) spurte Liv Signe Navarsete (Sp) om statsråden «framleis stå fast ved det som har vore regjeringa og Stortingets syn – det

Stortinget er konsultert om så langt?» Statsråd Aspaker svarte: «når en får et slikt brev og har en svarfrist, skal naturlig nok regjeringen vurdere det og svare innen fristen. Utover det har jeg ingen kommentar til saken nå».

I [spørretimen 9. november](#) sa statsråd Anniken Hauglie at regjeringen skal gjøre en grundig vurdering av åpningsbrevet, og at arbeidslivets parter vil bli involvert «for å se hvordan vi best kan løse dette spørsmålet til det beste for norsk arbeidsliv».

Mer informasjon om ESAs traktatbruddsak i [informasjonspakken til debatten om EU/EØS-redegjørelsen 10. november](#).

Den europeiske plattformen for samarbeid mot svart arbeid

Beslutning om å etablere en europeisk plattform for å takle svart arbeid er blant [rettsaktene som skal behandles i EØS-komiteen 2. desember](#). Beslutningen tas inn i EØS-avtalens protokoll 31 om samarbeid på særlige områder utenfor de fire friheter. Det fremgår av listen over rettsakter (s. 9) at aktivitetene dekkes gjennom Progress-aksen av EU-programmet for sysselsetting og sosial innovasjon (EaSI), og at Norge allerede deltar i Progress. EaSi og Progress ble tatt inn i protokoll 31 artikkel 15 gjennom [EØS-komiteens beslutning nr. 151/2014 av 27. juni 2014](#), med virkning fra 1. januar 2014.

[Den europeiske plattformen mot svart arbeid](#) ble formelt besluttet 9. mars 2016, og etablert gjennom et oppstartsmøte 27. mai. Plattformen skal støtte og koordinere medlemslandenes innsats for å forebygge og bekjempe arbeid som ikke rapporteres inn til myndighetene, såkalt svart/uformelt arbeid (undeclared work). Dette skal skje gjennom å fremme praktiske og effektive grenseoverskridende tiltak, og utvikle et pålitelig system for rask informasjonsutveksling mellom nasjonale organer. Plattformen vil styrke samarbeidet mellom nasjonale arbeidsdepartementer, fagforeninger og arbeidsgiverorganisasjoner, og fremme opplæring og felles prinsipper for inspeksjon. EØS/EFTA-landene vil få observatørstatus i plattformen.

Statsråd Vik Aspaker sa i [europautvalgsmøtet 27. april](#) at det ikke var lagt begrensninger på observatørens mulighet til å medvirke i aktiviteter innenfor rammen av plattformen. Hun understreket at oppfølgingen var nevnt som et av tiltakene i regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet, som ble lagt fram i januar 2015. Ifølge regjeringens [EØS-notat](#), må tiltaket ses i sammenheng med utstasjoneringsdirektivet ([se egen sak](#)) og andre initiativ relatert til å fremme et anstendig arbeidsliv og bekjempe sosial dumping. Statsråd Vik Aspaker sa at plattformen ga muligheter for å styrke samarbeidet med land som sender mange arbeidstakere til Norge: «Det er allerede tatt initiativ til dette overfor regjeringen i Polen, Litauen, Bulgaria og Romania».

På spørsmål i [EU/EØS-debatten 26. mai](#) 2016 om hvordan kampen mot svart arbeid og arbeidslivskriminalitet kunne prioriteres under EØS-midlene, sa statsråd Vik Aspaker at fra norsk side er Arbeidstilsynets kompetanse stilt til disposisjon som programpartnere og gjennom deltakelse i prosjekter: «I tillegg har arbeidslivets parter i Norge, med LO og NHO i spissen, også sine midler og muligheter til å samarbeide med land som har arbeidstakere til Norge, og hvor vi ser at konkurranse og lønns- og arbeidsvilkår er viktig å sikre, og også helse, miljø og sikkerhet».

Europakommisjonen la frem [forslaget](#) til plattformen 9. april 2014. Den skal bestå av en nasjonal representant fra hvert EU-land, Kommisjonen og fire representanter fra organisasjoner som representerer arbeidslivets parter på europeisk nivå (to fra næringslivet og to fra fagforeninger, alle uten stemmerett). I tillegg vil flere observatører, inkludert EØS/EFTA-landene, kunne delta og bidra til arbeidet. Plattformens representanter vil møtes minst to ganger i året, og spesifikke arbeidsgrupper vil bli etablert for å håndtere ulike aspekter ved svart arbeid.

Ifølge en [briefing](#) fra Europaparlamentet, var spørsmålet om deltagelse skulle være obligatorisk for medlemslandene sentralt i trilog-forhandlingene mellom Kommisjonen, Parlamentet og Rådet, sammen med spørsmål om plattformens myndighetsområde og sammensetning. Kommisjonen har arrangert to høringsrunder, hvor de fleste interessenter anså at tiltak på EU-nivå var berettiget. Flere arbeidsgiverorganisasjoner støttet ikke opprettelsen av en egen struktur, men anbefalte en bedre samordning av eksisterende grupper. Arbeidstakerorganisasjoner var generelt [positive til initiativet](#), men var også opptatt av hvordan representantene skulle velges og hvilken rolle de ville få.

Fremveksten av delingsøkonomien innebærer også utfordringer på dette området, og arbeidstakersiden [etterlyser regulering](#) for å forhindre svart arbeid og sosial dumping. Delingsøkonomien er marginal i Norge i dag, men i vekst, ifølge en ny [rapport](#) fra Fafo. Regjeringen vil komme med en utredning om delingsøkonomien i 2017.

[Den svarte økonomien i EU](#) er anslått å utgjøre 18 prosent av BNP, med store variasjoner mellom medlemslandene, fra 7 prosent i Østerrike, til 31 prosent i Bulgaria. Skatteetaten har [tidligere anslått](#) at det tilsvarende tallet for Norge er 14 prosent, eller 420 milliarder kroner.

Andre aktuelle saker:

«Andre aktuelle saker» står ikke på dagsorden for møtet, men kan allikevel være nyttig for Europautvalget å være informert om. Vi har valgt å skrive om artikkel 19-forhandlingene, kort om Kommisjonens varslede energiforslag (kommer samme dag som Europautvalget), og prioriteringene for Maltas formannskap i EU fra nyttår, hvor migrasjon vil stå sentralt. Vi nevner også kort at en ny samarbeidsavtale er på plass med Slovakia for den nye perioden med EØS-midler.

EØS-midlene: Samarbeidsavtale med Slovakia

Statsråd Vik Aspaker er mandag 28. november i Bratislava for å underskrive en ny samarbeidsavtale med Slovakia om fordeling av EØS-midler under den nye programperioden for 2014-2021. Dette er den andre samarbeidsavtalen som kommer på plass for den nye perioden. Tidligere har partene ferdigstilt en samarbeidsavtale med Romania.

Under besøket i Bratislava skal statsråd Vik Aspaker også [møte det slovakiske EU-formannskapet](#) ved utenriksminister Miroslav Lajcak. Europapolitiske utfordringer, inkludert brexit, skal drøftes.

Artikkel 19-forhandlingene

«Det er framleis avstand mellom partane. Eg kan ikkje gå ytterlegare inn på substansen i dette av omsyn til forhandlingane.» Det sa EU- og EØS-minster Elisabeth Vik Aspaker til Nationen 24. november etter EU og Noreg møttes til eit nytt møte i artikkel 19-forhandlingane. Også til Europautvalet 26. oktober og i si utgreiing til Stortinget 8. november sa ho at ho ikkje kunne gå inn på substansen i forhandlingane. Ho la da til at «Det er for tidlig å si når en avtale vil kunne sluttføres. En ferdig avtale vil bli forelagt Stortinget. Stortingets organer vil bli holdt underrettet underveis i den vidare forhandlingsprosess.»

I Europautvalet 27. april sa statsråden at «Ambisjonen er selvfølgelig at vi skal gi så lite som mulig, men vi har en klar forpliktelse etter EØS-avtalen til å forhandle om artikkel 19. Det gjorde regjeringen før oss, og det vil også regjeringer etter oss komme til å gjøre, all den tid EØS-avtalen har klare forpliktelser på akkurat det området.» Etter dette har ikkje statsråden kommentert storleiken i krava frå EU, eller kva type produkt EU ynskjer konsesjonar for. Produsentar i EU har kritisert den justeringa i tollsatsar som den førre regjeringa gjorde for visse typar kjøtt og ost 1. januar 2013. Også hortensiaprodusentar i EU har kritisert endra tollnivå etter endra praksis etter det ein frå norsk side sa hadde vore ei feiltariffering.

Enkelte har spådd at EU-sida vil krevje auka importkvoter for å kompensere for tollauken. [I eit notat til Folketinget](#) i samband med Rådsmøtet for landbruk og fiske 18. juli i år, skriv den danske regjeringa om forhandlingane m.a. at «Fra dansk side er der blevet arbejdet aktivt på at sikre varettagelse af danske interesser i forhandlingerne, herunder særligt en tilbage-trækning af den tidligere norske regerings toldforhøjelser på ost, kød og hortensia.» [I konklusjonane frå EØS-rådet i mai 2015](#) seier EU seg lei for auken i norske tollsatsar på visse landbruksprodukt og oppmodar Noreg om å reversere endringane. [I konklusjonane frå EØS-rådsmøtet 15. november 2016](#) er ikkje tollauken kommentert, men Rådet oppmodar partane om å aktivt videreføre innsatsen for å få vidare framgang på artikkel 19-forhandlingane.

I møtet i Europautvalet 14. mars sa Svein Roald Hansen (A) at «Jeg bare konstaterer at man nå går til forhandlingsmøtet uten å ha sagt noe om hva regjeringens vurderinger av EUs krav er, og da er man på egen hånd, for å si det sånn. Og sist gang man dro til Brussel på egen hånd, var det uten å sikre seg ryggdekning i Stortinget for det man ble forespeilet der nede, så jeg håper ikke det gjentar seg.» Heidi Greni (Sp) etterlyste informasjon om regjeringas inngang i forhandlingane og kor langt regjeringa er villig til å gå i disse forhandlingane. Nationen skreiv 5. april at det var kontakt mellom regjeringa og partia på Stortinget i forkant av forhandlingsmøtet.

«På sentrale landbruksvarer som mjølk og kjøtt har vi absolutt ingenting å gi». Det sa generalsekretær i Norges Bondelag, Per Skorge, til Nationen 5. november 2015. Han viste mellom anna til at importen av meierivarer til Noreg er femdobla dei siste 15 åra og meiner utviklinga i handelen med EU har vore ubalansert.

I eit skriftleg [spørsmål til landbruksministeren 10. august i år](#), spurte Trygve Slagsvold Vedum (SP) om effekten av brexit for artikkel 19-forhandlingane. Han viste til at Storbritannia utgjer 17 % av BNP i EU og spurte om «landbruksministeren [vil] ta initiativ til å endre norske forhandlingsposisjoner da et av EUs største medlemsland nå har varslet at de vil melde

seg ut av EU?» Landbruks- og matminister Jon Georg Dale svarte at regjeringas «haldning i artikkel 19-forhandlingane vil framleis vere å finne konstruktive løysingar som legg til rette for auka handel, samstundes som vi tek vare på viktige norske landbruksinteresser. Regjeringa har dessutan sett i gang eit breitt analysearbeid for å sjå på Noregs tilhøve til Storbritannia og kva for konsekvensar den britiske utmeldinga av EU vil ha for vårt samarbeid.»

Det var i februar i 2015 denne runden av artikkel 19-forhandlingane starta opp. [Artikkel 19 i EØS-avtalen](#) seier at EU og Noreg skal «fortsette sine bestrebelser med sikte på en gradvis liberalisering av handelen med [basis] landbruksvarer». Artikkelen viser til at slike gjennomgangar skal skje kvart anna år og at gjennomgangen skal skje innanfor rammene av eksisterande landbrukspolitikk. Den førre artikkel 19-avtalen blei inngått i 2010. For handel med foredla landbruksprodukt gjeld protokoll 3 i EØS-avtalen.

Vinterpakke om energiunionen

Europakommisjonen legger fram en omfattende pakke med lovforslag om Energiunionen den 30. november. [Vinterpakken](#) inneholder bl.a. forslag til:

- Revisjon av energieffektiviseringsdirektivet
- Revisjon av bygningsdirektivet
- Revisjon av fornybardirektivet
- Revisjon av forordningen om kraftmarkedsdesign
- Forslag til forordning om energikriser og energisikkerhet
- Forslag til forordning for å styrke ACER
- Forslag til forordning om et styringssystem for energiunionen

Mye av lovgivningen vil være EØS-relevant, som faggruppen har omtalt flere ganger. Senest i [informasjonspakken til EU/EØS-debatten 10. november](#) i år.

Innholdet i pakken har blitt omtalt bl.a. etter at utkast til flere av lovforslagene har blitt kjent. Det er bl.a. avklart at 2030-målet for energieffektivisering [økes fra 27 til 30 prosent](#) og gjøres bindende. Faggruppen vil redegjøre for den nye pakken i forkant av møtet i Europautvalget 1. februar 2017.

Maltas formannskapsprioriteringer

Ved årsskiftet tar Malta for første gang over det roterende formannskapet i EU. Den maritime sektor er blant områdene øystaten vil prioritere.

Malta møtte EU-institusjonene i Brussel 16. november, hvor de presenterte sine [prioriteringer for det kommende formannskapet](#). Malta vil prioritere følgende seks områder:

- Migrasjon
- Sikkerhet
- Det indre marked
- Sosial inkludering
- Nabolagspolitikk
- Den maritime sektor

Det påtroppende formannskapet har som overordnet mål å få implementert allerede vedtatt lovgivning, og fornye tilliten til EU-prosjektet blant befolkningen. Ifølge formannskapets parlamentariske sekretær, Ian Borg, [må EU være fleksibel](#) for å kunne imøtekomme de ulike behovene til medlemslandene: «It is about time to address the notion that one size and model fits all shapes».

Malta vil presse på for en rask implementering av vedtatte tiltak knyttet til flyktnings situasjonen, og få på plass en løsning som skal gi en mer rettferdig fordeling av byrdene. Ifølge Ian Borg vil en reform av Dublin-systemet [være helt sentralt](#) på migrasjonsfeltet. Dagens slovakiske formannskap [foreslår et kompromiss](#), som åpner for at land kan hjelpe til på andre måter enn å ta i mot flyktninger, blant annet ved økonomiske bidrag. Sverige og Malta er blant landene som er kritiske til forslaget, og [ønsker en obligatorisk relokalisering](#). Migrasjon vil være blant temaene når EUs statsledere samles til toppmøte i desember.

Utviklingen i forholdet mellom EU og Tyrkia kan også fort komme til å prege Maltas formannskap. Europaparlamentet vedtok forrige uke en resolusjon som tar til orde for midlertidig stans i medlemskapsforhandlingene med Tyrkia. Europaparlamentet skrev i sin [pressemelding](#) at standpunktet vil bli revurdert når de urimelige undertrykkende tiltakene som er innført i landet, blir fjernet. Resolusjonen er ikke rettslig bindende for EU. Det er opp til medlemslandene eventuelt å gjøre formelt vedtak om å fryse forhandlingene. EU-toppmøtet skal drøfte situasjonen i Tyrkia 15. og 16. desember i Brussel. [Se innberetning fra Stortingets Brussel-kontor for mer informasjon.](#)

På det maritime feltet, ønsker Malta under sitt formannskap å bedre den internasjonale forvaltningen av havområdene, for å sikre en bærekraftig utvikling. Kommisjonens melding som ble [lagt frem 10. november](#), International Ocean Governance, vil være på Maltas agenda. Dette kan være av spesiell interesse for Norge.

Storbritannia forventes å innlede forhandlinger om brexit i løpet av Maltas formannskap. Om de kommende samtalene, sa Ian Borg at EU burde innta en pragmatisk tilnærming for å sikre en «fair, clean and swift solution». 3. februar vil Malta være vertskap for et toppmøte som skal legge grunnen for en ny visjon for EU, uten Storbritannia.

Utvalgte rettsakter:

Rettsaktene som er oversendt Stortinget i forkant av Europautvalgsmøtet skal normalt innlemmes i EØS-avtalen på EØS-felleskomitemøtet i Brussel 2. desember. En av rettsaktene krever Stortingets samtykke etter EØS-avtalen artikkel 103, og er beskrevet nedenunder. Vi har også valgt å kommentere Eurovignett direktivet. Det står i listen fra Utenriksdepartementet oppført som «rettsakter som ikke har konsekvenser for norsk lovgivning», men EU har ikke godkjent den norske egenerklæringen, og den kan få presedens for framtidig lovgivning som gjelder avgift- og skattepolitikk.

Endringsdirektiv til viderebruksdirektivet 2013/37/EU (side 16)

Direktivet endrer direktiv 2003/98/EF om viderebruk av informasjon fra offentlig sektor. Det vil bli tatt forbehold om Stortingets samtykke til innlemmelse av direktivet etter EØS-avtalen artikkel 103, fordi direktivet krever lovendring. Forslag til lovendring som oppfyller kravene i direktivet, er allerede fremmet som endringslov til offentliglova, jf. [Prop 111L \(2015-2016\)](#). En samlet justiskomiteé ga i [innstillingen av 15. november 2016](#) sin tilslutning til lovendringen, og lovforslaget [avventer nå behandling i Stortinget](#).

Eurovignettdirektivet 2011/76/EU (side 59)

Eurovignettdirektivet gjelder bompenger og veipricing, og direktivet fra 2011 legger rammene for å pålegge tyngre kjøretøy avgifter. I forbindelse med at direktivet skal tas inn i EØS-avtalen neste uke, har Norge ønsket en egenerklæring om at bestemmelser om harmonisering av skatter og avgifter ligger utenfor EØS-avtalens virkeområde, og at Norge derfor ikke er bundet av disse. EU-siden er uenig og har foreslått svært omfattende strykninger i den norske erklæringen. Innlemmingen av direktivet kan ha presedens for EØS-relevansen av annen EU-lovgivning og for den kommende revisjonen av direktivet som er ventet i 2017. [Regjeringens vurderinger \(i EØS-notatet\) er ikke med i informasjonen som er sendt Europautvalget](#), og det kommer ikke fram at det er problemer knyttet til presedensen og skatte- og avgiftspolitik.

Hva inneholder direktivet

Formålet med [direktivet](#) er å utvikle et avgiftssystem som dekker de negative miljøkonsekvensene av veitransport. Det gjelder godskjøretøyer over 3,5 tonn.

- Internalisering av eksterne kostnader: en metode for hvordan kostnader knyttet til luftforurensning og støy tas inn i bomavgiften. Ordningen er frivillig for medlemslandene.
- Geografisk virkeområde: dette utvides fra å omfatte TEN-vegnettet til å omfatte alle motorveier. For Norge vil utvidelsen bare omfatte E16 mellom Kløfta og Kongsvinger.
- Kjøprising: medlemslandene kan, ut fra bestemte kriterier, variere bompengene ut fra tid på døgnet, ukedag eller årstid.
- Øremerking: det oppfordres til å øremerke minst 15 prosent av miljøkomponenten til utbygging av bærekraftig infrastruktur.

Da det opprinnelige eurovignettdirektivet, fra 1993, ble tatt inn i EØS-avtalen, ble det gjort særskilte tilpasninger, siden EØS-avtalen ikke omfattet skatter og avgifter.

Hva mener regjeringen – manglende informasjon til Europautvalget

Vurderingen i [regjeringens EØS-notat](#) er utelatt fra informasjonen som er sendt Europautvalget. EØS-notatet er oppdatert 22. november i år, og i vurderingen står det blant annet:

«Norsk posisjon har hele tiden vært at vi stiller oss skeptiske direktivets bestemmelser om inkludering av eksterne miljøkostnader og til øremerking av inntektene fra veipricing. Det at ordningen er frivillig, er etter norske myndigheters vurdering underordnet i forhold relevansspørsmålet og ville kunne medføre uheldige presedensvirkninger. Norge anser seg uansett ikke bundet av disse bestemmelsene da harmonisering av skatter og avgifter ligger utenfor EØS-avtalens virkeområde. Når det gjelder bestemmelsene som oppfordrer medlemslandene

til å øremerke inntektene, vises det fra norsk side til at dette heller ikke dette er omfattet av EØS-avtalen. I det endelige utkastet til EØS-komiteebeslutning ble det derfor inntatt en ensidig erklæring som presiserer at innlemmelsen av de problematiske bestemmelsene ikke skal ha presedens for EØS-relevansen av annen EU-lovgivning og/eller en eventuell revisjon av dette direktivet».

Spesialutvalget for transport har flere ganger vært orientert om utviklingen i saken, og finner den EØS-relevant og akseptabel, står det i informasjonen mottatt av Europautvalget. I EØS-notatet, står det i tillegg at: «*Spesialutvalget fant rettsakten EØS-relevant og akseptabel, under forutsetning av at det ved EØS-komiteebeslutningen ble tatt inn en ensidig erklæring vedr. de bestemmelser som knytter seg til skatter og avgifter».*

EØS-notatet og informasjonen til Europautvalget inneholder samme tekst når det gjelder hva som skal skje i EØS-komiteen neste uke, når direktivet tas inn i EØS-avtalen: «*I mai i år meldte EEAS at EU-siden var uenig i vår erklæring og foreslo svært omfattende strykninger. UD,FIN og SD har kommet til enighet om at vi godtar den sterkt beskårne ensidige erklæringen samtidig som vårt resonnement i erklæringen gjentas i vårt innlegg i EØS-komiteen når rettsakten innlemmes i EØS-avtalen. Norges syn vil da fremgå av møtereferatet og vil kunne brukes som rettskilde. EU-siden vil kunne holde et motinnlegg, men dette vil da bare reflektere den uenighet som eksisterer».*

I informasjonen til Europautvalget er eurovignettdirektiver klassifisert som «rettsakter som ikke har konsekvenser for norsk lovgivning». Det skyldes at det ble tatt høyde for en utvidelse i forskriften til vegloven da endringen av eurovignettdirektivet fra 2006 ble tatt inn i EØS-avtalen i 2012.

Forslag til revisjon av direktivet – «vanskelig sak for Norge»

I Europakommisjonens arbeidsprogram for 2017 varsles det en revisjon av eurovignettdirektivet fra 2011. Dette har vært på trappene lenge, og [i regjeringens arbeidsprogram for 2016 står det at dette er en vanskelig sak for Norge](#). Det skyldes at det er utfordrende å forene de to systemene for vegprising i EU og i Norge, og fordi man på norsk side har teknologiske utfordringer, ifølge regjeringen.

Et viktig formål med revisjonen er å utfase dagens system med vignetter (oblater/klistremerker) og få en overgang til et europeisk system hvor innkreving av bompenger skal være [basert på hvor mange kilometer man har kjørt](#). Kjøprising vil også mest sannsynlig være en del av forslaget. Det skal legges til rette for å innføre en «European Electronic Toll Service», hvor tjenestene skal utføres av uavhengige tilbydere. Det er usikkert hvor langt direktivet vil gå på andre områder. I Europautvalget i februar i år sa samferdselsminister Ketil Solvik-Olsen (FrP) at det er [stor uenighet blant medlemslandene](#), men at det vurderes å gjøre øremerkingen av inntekter obligatorisk, og å utvide direktivets virkemåte til å omfatte lette private kjøretøy.

Mer informasjon om en revisjon av eurovignettdirektivet i [informasjonspakken til møtet i Europautvalget februar 2016](#).